

Actiu vs. passiu

Existeixen les metodologies passives d'ensenyament i aprenentatge a la Universitat?

La resposta és sí. Si fem una cerca bibliogràfica, consultem referents teòrics o demanem a la intel·ligència artificial generativa en què es caracteritzen les anomenades *metodologies passives d'ensenyament i aprenentatge*, veurem que són les que presenten les característiques següents:

- Qui aprèn rep informació únicament de manera transmissiva a través d'un sol canal (per exemple, una classe magistral).
- L'aprenentatge es basa fonamentalment en l'escolta, la lectura i la memorització.
- Deixen molt poc espai (o gens) a la interacció de l'estudiant amb el docent, amb la resta d'estudiants o amb els recursos.

D'acord amb aquesta explicació, d'entrada, no sembla pas que a la UOC orientem l'aprenentatge en aquesta línia, perquè el nostre model educatiu presenta les característiques següents:

- No és únicament transmissiu.
- L'aprenentatge va més enllà de la lectura o l'escolta: és contextualitzat, significatiu, amb recursos de diversa tipologia i amb diversos formats.
- La gran majoria d'assignatures permeten establir una interacció entre estudiants (ús del fòrum o debats), fet que ajuda a generar i compartir diferents punts de vista.

Així doncs, si l'aprenentatge actiu ja forma part de l'ADN de la UOC, per què ens hauríem de preocupar?

Quan parlem d'aprenentatge passiu, volem dir que l'estudiant solament llegeix, escolta o memoritza? En canvi, si ens referim a un aprenentatge actiu, volem dir que l'estudiant fa coses diferents per aprendre?

En realitat, sempre participem de manera activa en l'aprenentatge, ja que el pensament i la reflexió formen part integral d'aquest procés i fomenten activitats de complexitat cognitiva —la capacitat d'analitzar, sintetitzar i avaluar la informació—, fet que ens impulsa a transformar la informació de manera contínua. La capacitat cognitiva fa referència a l'esforç mental que posem en pràctica quan aprenem o fem alguna cosa. Aquest esforç pot activar habilitats de pensament de nivell inferior (recordar, comprendre o aplicar), o bé superior (avaluar, crear o analitzar). Consulta la jerarquia d'habilitats de pensament, o l'anomenada [*taxonomia de Bloom*](#).

Aprendre implica transferir i transformar la informació. D'aquesta manera, fins i tot quan s'escolta una conferència o es visita una exposició, es poden dur a terme aquestes accions:

- Prendre notes de manera intencionada.
- Ampliar el contingut amb idees pròpies.
- Posar especial atenció i reflexionar activament.
- Parafrasejar o formular preguntes que enriqueixin el coneixement.
- Simplement, gaudir del moment com a part d'un procés d'implicació personal.

Tot plegat reflecteix una participació activa en el procés d'aprenentatge.

En el context didàctic, la **diferència** entre un aprenentatge actiu i un aprenentatge de caràcter passiu consisteix en el **grau de vinculació** que els **elements principals del disseny de l'assignatura** poden suposar per a l'estudiant i la seva **experiència d'aprenentatge**: l'**interpel·len emocionalment, intel·lectualment i motivacionalment**.

En canvi, ens referim a l'aprenentatge de tipus passiu quan els mètodes emprats comporten una baixa implicació o participació dels estudiants en les tasques i activitats. Aquest enfocament es tradueix en activitats poc diverses i una interacció limitada amb les fonts d'informació, en què es prioritza la reproducció del coneixement en lloc de la creació i l'anàlisi. Aquests enfocaments generen una vinculació menys intensa i activa en el procés d'aprenentatge.

Quins són aquests elements?

A la taula següent podem veure els elements principals del disseny formatiu i els enfocaments que fomenten un tipus d'aprenentatge més actiu que altres.

Elements	Fomenta un aprenentatge actiu	Fomenta un aprenentatge passiu
La intencionalitat educativa (fa referència a les nostres expectatives com a docents envers els estudiants i el que ha de passar a l'aula)	• Orientada al descobriment, a la sorpresa i a la generació creativa d'evidències d'aprenentatge. • Promou l'ús d'habilitats de pensament de nivell superior: avaluar, crear i analitzar.	• La intenció del docent és la generació de les respostes, produccions o evidències que espera i la forma en què les espera. L'estudiant hi arriba quan defineix conceptes, descriu problemes o comprèn teories. • Promou l'ús d'habilitats de pensament de nivell inferior: recordar, comprendre o aplicar.
La presència docent	• Interpel·la, convida a pensar, orienta o provoca. • Dinamitza l'aula i fa un seguiment acurat de l'estudiantat.	• Proporciona resposta als dubtes de l'estudiantat. • Corregeix respostes esperades.
El rol de l'estudiant	• Es vincula a la tasca, se sent interpel·lat directament a resoldre problemes rellevants. Això facilita un aprenentatge més profund i durador. • Té l'oportunitat de generar les preguntes de valor que consideri i ser ell mateix qui decideix donar-hi resposta. Això suposa un aprenentatge més autèntic, genuí, significatiu i gratificant.	• Consulta els recursos i pren notes orientades a resoldre l'activitat sense explorar altres possibilitats o fonts d'informació alternatives. • La seva participació és baixa, perquè no se sent vinculat a l'activitat.
Les activitats	• Interpel·len l'estudiant i el conviden a fer-hi front. • Permeten establir vincles emocionals amb el repte i les	• Són de caràcter reproductiu, orientades a generar respostes esperades.

	tasques. • Permeten atribuir sentit i valor a la tasca i al que s'aprèn. • Són de caràcter productiu, orientades a generar evidències significatives d'aprenentatge.	• Les tasques són poc diverses.
El mètode didàctic	• Convida a la connexió amb coneixements previs: com que aprenem tenint en compte els coneixements previs, donem valor al que és nou.	• El mètode no facilita o no promou la connexió amb coneixements previs.
L'avaluació	• Preveu avaluacions de tipus diagnòstic o d'avaluació inicial o final. • Hi participen diferents agents. • Està oberta a la participació dels estudiants en l'elaboració dels criteris d'avaluació. • Posa el pes en el procés. • Valora el progrés. • Inclou la possibilitat que l'estudiant demostrï que ha après coses que van més enllà del que els docents han previst.	• Posa el pes en el resultat final, no en el procés.
El feedback	• Suposa reptes o planteja desafiaments, engresca. • S'orienta a fer pensar amb responsabilitat.	• Es limita a ser correctiu, no formatiu.
Els recursos	• Hi ha diversitat de recursos que l'estudiantat pot consultar de manera lliure. Hi ha recursos obligatoris per resoldre algunes activitats, mentre que n'hi ha que són complementaris. D'aquesta manera, permeten a l'estudiantat aprofundir o ampliar la informació que consideri oportuna.	• Els recursos d'aprenentatge són els específics per poder resoldre les activitats plantejades, ja que és en els recursos on es troba la resposta. • Principalment, els recursos són d'un mateix tipus (normalment, textual).

	Es combinen diferents formats de recursos per poder traslladar la informació per diferents mitjans.	
La planificació temporal	Es fa una planificació temporal de l'assignatura a llarg termini, perquè l'abast d'una metodologia activa és més ambiciós que el d'una de passiva. Per exemple, la resolució d'un cas o el desenvolupament d'un projecte requereixen més temps que una activitat purament reproductiva.	Les activitats es poden planificar per ser resoltes en un espai de temps més curt, perquè comporten menys tasques, fases o passos i, en termes generals, resulten menys complexes que les que s'orienten a produir continguts, solucions o projectes.